

גבורות ה' פרק ט' - הסיבות לשעבוד מצרים

למה לא בא השעבוד על אברהם? הרי הוא חטא לפי המדרש. למה שהוא לא יצא לגלות בעצמו?
זו לא קושיה. אפשר ליישב לא רק מצד שאברהם היה צדיק, אלא שהשעבוד שייך רק כאשר יש את מי
לשעבד.

יש פה התחלה של אומה, אז יש פה התחלה של ישות לאומית, איתה המצרים יכולים להתמודד.
האבות והשבטים הם עדיין לא עם, המצרים לא יכולים לשעבד אותם. אבל כשהם שבעים נפש, מספר
שמתייחס לאומות, המצרים יכלו לממש את השעבוד.

עכשיו אנחנו צריכים להבין יותר לעומק מה יש בשלושת החטאים של אברהם שבגללם עמ"י מגיע לגלות.
יש לנו שלושה דברים: על השאלה במה אדע כי אירשנה, על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, ועל שהוא
החזיר את אנשי סדום למלך סדום, ולא הכניס אותם תחת כנפי השכינה.

ראינו שעיקר מעלתו של אברהם היא באמונה. אצל אברהם אבינו ה' מדקדק איתו באמונה, אבל הוא כזה
מאמין גדול שזה לא עשה לו נזק. אבל בדורות הבאים, החיסרון שאברהם ידע לאזן באצלם באופן הרבה
יותר גדול.

כעין זה כותב הרב קוק, שלהידבק בצדיק זה דבר נפלא. אבל צריך לשים לב, כי לפעמים לצדיק יש חיסרון
קטן, אלא שאצלו הוא מאוזן. אבל מי שנדבק לצדיק בכל ליבו, הוא נדבק גם לחיסרון, ולו אין את היכולת לאזן
את החיסרון.

נגיד שהרב לפעמים קצת קפדן, אבל כיוון שהוא כזה עושה טוב ומנהיג, נותן את כל חייו למען הציבור - אז
הקפדנות שלו נבלעת בכל החסדים הגדולים שלו.

אם החסיד נדבק לרבי, אבל לא נותן את כל נפשו לציבור - הוא נעשה קפדן. זה לא מאוזן.
אברהם אבינו לא סבל מחוסר אמונה, אבל אחרי כמה דורות, החיסרון התפתח לבעיה של אמונה. מתברר
שחסרה אמונה.

איך מרפאים את האמונה? בשביל זה יש גלות. האמונה היא על ידי יציאת מצרים באותות ומופתים, זה יחזק
את האמונה האדירה שלנו בה'.

לכן צריך שנרד למצרים, ועל ידי זה תתגלה האמונה.

הדעה הראשונה היא שלאברהם היה חיסרון קטן בה', הוא גייס תלמידי חכמים נגד ארבעת המלכים. למה
אתה מגייס? תבטח בה'!

אם הוא היה לוקח חיילים מאומנים - מותר לו לא לסמוך על הנס. אבל לקחת תלמידי חכמים לא מאומנים -
אין לזה סברא. אברהם פשוט קצת פחד. היה חסר לו מעט ביטחון בה'. למה הוא צריך לקחת אותם למלחמה
אם הם לא מועילים? שישבו וילמדו, ובזכות הלימוד ה' יעזור יותר.

אלא שהיה פה רגע שאברהם ירד, ועל זה השתעבדו בניו. אברהם התאזן באמונתו, אבל אצל הבנים זה יצר
נזק.

לכן הבנים ישתעבדו, כדי שיראו את גבורותיו. אברהם לא האמין מספיק בה' שיעשה ניסים ונפלות? הנה,
אתם תראו ניסים ונפלאות. בשביל זה צריך להיכנס למצרים, ונגד כל הסיכויים לצאת ממצרים בנס גדול.
בשביל זה יצאנו ממצרים.

הדעה השניה הוא לא מצד מיעוט ביטחון. אברהם חשב שאולי הוא לא יזכה בארץ. אברהם אמר מי אמר
שאנחנו ראויים, והגלות מבררת את גודל ההבטחה. יש הבטחה והיא תתקיים, לא צריך לפחד.
לפי זה הגלות היא תיקון לספק האם אנחנו ראויים, האם ההבטחה תתקיים.

הדעה השלישית אומרת שלא יכול להיות שלאברהם יש חסרון כל שהוא באמונה, אלא שהוא לא הכניס גרים
תחת כנפי ה'. הוא יכול היה להוסיף יותר אמונה, והוא לא הוסיף כמו שהוא יכול היה להוסיף. למה הוא לא
הזדרז להביא עוד גויים לאמונת ה'?

לכן נשתעבדו בניו, וכשיצאו ממצרים בניסים זה יצר קידוש ה' גדול, וזה גרם שהרבה אנשים באו להתגייר -
יתרו, רחב וכו'.

הוא היה צריך לקחת אליו את הנפשות, לנצל את העובדה שכולם רואים איך ה' עוזר לו ולקרוב עוד אנשים לאמונה.

כיוון שהיה חטא קטן של חוסר באמונה אצל ראש המאמינים, בניו יצטרכו לברר את נקודת האמונה. המכנה המשותף של ההסברים האלו הוא שיציאת מצרים זה אירוע של אמונה, עיקר המטרה היא היציאה היציאה היא דבר גדול של אמונה: א. רואים כמה ה' דואג לאהביו. ב. שהקב"ה מבטיח ומקיים. ג. קידוש ה' לעיני העמים.

כל הגלות היא בשביל היציאה. כל זה מהלך אחד. לפי זה, החטא הוא רק מה שגרם את הירידה למצרים, אבל העיקר זה היציאה ממצרים. זו המטרה הגדולה.

אבל יש פירוש אחר. למה? כי הפירוש הזה לא מסביר למה הגזירה היתה כל כך קשה. לפי זה מספיק היה שיהיו גרים בארץ לא להם ויצאו בניסים גדולים. למה צריך את כל הייסורים? השעבוד? לכן המהר"ל מביא הסבר נוסף. הוא אומר שההסבר הוא ללמה נענשו בשעבוד.

הדעה הראשונה הוא שהוא עשה אנגריא. ת"ח לא ראוים לשעבוד. שיעבוד זה התפעלות ממהו. זה שייך רק בדברים חומריים: חומר אפשר לשנות, אבל רוח אי אפשר לשנות. אי אפשר לשנות מתמטיקה, לשנות חוקים. אפשר לשנות רק חומר. גם את התורה אי אפשר לשנות, היא אמת אלוקית.

תלמיד חכם זה אדם שחי יותר ויותר את האמת, את מה שלא משתנה. הוא נקודת יציבות, לא מתפעל. במהותו הוא לא משתעבד. תפקידו בחברה להיות זה שלא כל פעם משתמשים בו, אלא זה ששומר על העקרונות הרוחניים הקבועים שלא משתעבדים לשום דבר, הוא בן חורין!

לכן ראוי שת"ח לא ישתעבדו, הם צריכים להציג את האמת בטהרה. כל העוסק בתורה נקרא בן חורין. אם ת"ח כפוף לצרכי העולם הזה, הוא לא יוכל להציג את האמת. הוא יהיה כפוף לחומר - זה לא תלמיד חכם. הוא לא חי את האמת, המציאות מכופפת אותו. הוא מזיז את הערכים שלו לפי המציאות, אז אלו ערכים חומריים. לכן כל כך חשוב שתלמיד חכם לא ישתעבד. השכל צריך להיות בן חורין. אבל אברהם עושה אנגריא מתלמידי חכמים. הוא משתמש בהם לפתור בעיות בעולם החומרי. האם זה תפקידם, או לומר את האמת הרוחנית?

ישראל הם התלמיד חכם של האנושות. הצורה. עם שכל הזמן אומר את האמת האלוקית, לכן עמ"י חייב להיות משוחרר ועצמאי. (אנגריא - עבודות ציבוריות. תלמיד חכם לא חייב להירתם למבצע ניקיון עירוני. אסא המלך גם הוא עשה אנגריא בת"ח. הוא רצה לפנות את החומה הגדולה, קרא לכולם ואמר שכולם ירתמו. הוא לקח גם תלמידי חכמים, ועל זה הוא נענש. אתה מגייס אותם לעבודות שירות? זה לא התפקיד שלהם. פיקוח נפש כולם חייבים להציל, את זה כולם יודעים. יש היום בארץ כוללים שכולם חברים בארגוני עזרה ראשונה, כשיש צפצוף כולם רצים לעזור. יש פיקוח נפש פרטי ויש לאומי, למלחמה בטח שתלמידי חכמים יוצאים).

תלמידי חכמים חיים ערכים, הם לא מתכופפים למציאות, אלא היא מתכופפת אליהם. הוא מציג את האמת, גם אם זה קשה ולא מסתדר. התורה לא משתנה, וכמוה גם לומדיה לא משועבדים למציאות.

אם מגייסים תלמידי חכמים לעבודות ציבוריות, זה מעלה שאלה מהו עמ"י. הרי עמ"י צריך להיות צורה, נבדלים מעל האומות. לכן הדבר הזה נמשך גם בזרעו. האנושות חווה על בשרה מה קורה כשהתורה משועבדת - תראה מה קורה. כל עמ"י לא מממש את הייעוד שלו. אם אתה מכופף תלמידי חכמים, עמ"י כולו מאבד את הייעוד שלו.

הדגש הוא השעבוד - איזה נזק אדיר נוצר בדרך למימוש תפקיד עמ"י. זה תוצר של הטעות הזו, צריך להיזהר לא להשתמש בתלמידי חכמים.

לפי הדעה השנייה, אברם אמר במה אדע.

אמונה היא ההפך משעבוד. אדם שהוא משועבד, תלוי בכל מיני גורמים, בטבע וכו' - זו חולשה. הוא נשען על כל מיני דברים. המאמין לא תלוי במציאות - ה' אמר! מה משנה המציאות? הוא לא תלוי בזולתו, מאמין בה'. יש לו יציבות, הוא קיים, עומד! מהות האמונה היא חוסר שיעבוד למציאות.

מי שחוטא באמונה - משתעבד. אם לא מספיק ודאי לך שאם ה' אמר אז ככה יהיה, אם אתה נותן לעוד גורמים להיכנס - זה נקרא שיעבוד. אתה מכניס עוד גורמים חוץ מההבטחה האלוקית. האמונה מביאה גאולה מכל השעבודים, שמחה. זה רצון ה', זו האמת. זה כבר קרה. אדם מאמין הוא מלא חוזק וגודל. כשאברהם לרגע שואל אולי, כבר יש פה חולשה באמונה. יש עוד מרכיבים חוץ מדבר ה', יש ספקות - מצרים נכנס לתמונה. עמ"י צריך לקנות מחדש את כל מדרגת האמונה.

הדעה השלישית היא שאברהם לא גייר את אזרחי סדום. הוא נתן כח לאומות לגבור, נתן כח לעמים להמשיך בלי אמונה, לקדם חיים חסרי אמונה. אתה נותן לאנושות להמשיך להיות בלי אמונה? עמ"י יפסיד מזה! אם אתה לא משפיע על האנושות, מוותר לה, אז עמ"י ישלם את המחיר. תראה איך המצרים נראים אחרי זה. כיוון שאברהם לא נאבק באמונה באנושות, הדור אחריו צריכים לשלם את המחיר.

לפי זה, חוסר האמונה לא רק גרם ליציאה ממצרים, אלא גם לשעבוד. שיעבוד הוא הפך האמונה, תלות בעולם החומר. זה המחיר של הפך האמונה. אבל פירוש זה עוד לא מספיק. עדיין חסר: למה ימרו את חייהם בעבודה קשה? מילא שיעבוד, אבל למה הייסורים? למה לענות את עמ"י? זאת אומרת שצריך להבין יותר לעמוק מה קרה, זה לא רק שיעבוד.

חז"ל לא סתם נותנים הסברים לדברים, הם נותנים הסברים מהותיים. אם יש חיסרון באברהם, חיסרון מהותי בשורש, זה מה שיוצר כזה נזק בענפים. צריך להבין את שורש החיסרון יותר לעומק. בשביל זה, טוען המהר"ל, חז"ל מתבוננים מי זה אברהם, עוד יותר לעומק. אברהם הוא אדם יחיד, הוא ראש האומה אבל הוא אחד. מכיוון שהוא אחד הוא חסר, כי הוא אחד. חיסרון גדול אצלו הוא שהוא לא יצחק, והוא גם לא יעקב. לשניהם היתה מעלה מיוחדת בעבודת ה'. חיסרון זה לאו דוקא חטא, בעיה קשה, אלא שאברהם הוא מוגבל, כי הוא אברהם ורק אברהם. זה נקרא חסר יחסית, הוא לא משהו אחר. היחיד שהוא אחד ועדיין שלם הוא הקב"ה. משה הוא לא יחיד, הוא כלל ישראל. אבל האבות, כל האחד נמצא לבדו, אחד לא מספיק, כי לכל אחד יש עוד שניים שמשלימים אותו. לפי זה החיסרון של אברהם הוא שהוא צד אחד של הסיפור. האבות הם שלושה: ראש סוף ואמצע. אברהם מעלתו שהוא ראשון, יצחק סוף ויעקב אמצע. השלישי הוא המאחד של הקודמים. מידת אברהם היא חסד, יורד לסוף הדבר. יצחק הוא דין, לא יורד לסוף הדבר. יעקב הוא אמת, אמצע, אין פסול בדרכו. אברהם הוא הראש, אבל הוא לא יכול להיות בתכלית השלמות. אין לו את מעלות שאר האבות, הדגש שלו זה ראש. לאור זאת, נראה את הצדדים השונים, ואז בעזרת זה יסביר המהר"ל את עניין העינוי.

סיכום בקצרה:

אברהם לא נענש בשעבוד אלא זרעו למרות שהחטא היה שלו, מפני שהיה צדיק מאוד ומפני שהשעבוד שייך רק בישות לאומית. המהר"ל מסביר את הקשר בין חטאיו של אברהם לבין העונש - שיעבוד מצרים. בהסברו הראשון הוא אומר שחטא אברהם היה באמונה. עיקר מעלתו היא באמונה, ואף שה' מדקדק איתו באמונה זה לא עושה לו נזק כי הוא מאמין גדול. אבל את אותו חיסרון שאברהם ידע לאזן צריך לתקן בדורות הבאים, כי שם הוא מופיע הרבה יותר גדול. אברהם איבנו בקושי סבל מחוסר אמונה, אבל זה התפתח לחסרון ממשי באמונה. הגלות נצרכה בשביל יציאת מצרים באותו ומופתים, כדי לחזק את אמונתנו בה'. כך תתגלה האמונה.

על פי זה מסביר המהר"ל את שלוש הדעות לחטאו של אברהם:
א. עשה אנגריא בת"ח - אברהם היה צריך לבטוח בה' ולא לגייס את אותם ת"ח. לגייס חיילים מצד השתדלות זה בסדר, אבל לגייס ת"ח לא מאומנים - זה נובע מפיחד, היה עדיף שישבו וילמדו תורה.

אברהם לא מספיק האמין בה' שיעשה ניסים לאוהביו, ואת החיסרון הזה באמונה מתקנת היציאה ממצרים באותות ומופתים. עמ"י רואה שה' דואג לאוהביו, בכך שהוא מוציא אותם ממצרים כנגד כל הסיכויים.

ב. **שאל במה אדע** - החטא יותר קטן, הוא חשב שלא יזכה בארץ מצד שעמ"י לא יהיו ראויים, הוא לא הבין את גדול ההבטחה. היציאה היא תיקון לספק אם ההבטחה תתקיים, היא מראה שה' מבטיח ומקיים.

ג. **לא הכניס גרים תחת כנפי השכינה** - אברהם לא הוסיף אמונה בעולם באותה מידה שיכל, הוא היה צריך להביא עוד גויים לאמונה בה' - היה צריך לקחת את נפשות סדום, לנצל את העובדה שכולם רואים איך ה' עוזר לו ולקרבתם לאמונה. לכן נגזר שיעבוד, שכשבניו יצאו ממצרים יהיה קידוש ה' גדול לעיני העמים ורבים יבואו להתגייר.

על הסברו הראשון מקשה המהר"ל, שאין הוא מסביר למה היה צורך בגזירה כזו קשה, שהרי לפיו כל המטרה היא היציאה. למה צריך את השעבוד? למה נענשו בכך עמ"י?
 המהר"ל מביא הסבר נוסף, לפיו חוסר האמונה גרם לשעבוד (מחיר הפך האמונה הוא שיעבוד כי שיעבוד הוא תלות בעולם החומר):

א. **עשה אנגריא בת"ח** - תלמידי חכמים מטרטם לחיות את האמת האלוקית שאינה משתנה, שום דבר לא אמור לפעול בהם. הם במהותם לא משתעבדים, לא מנוצלים לדברים אחרים, אלא שומרים על העקרונות הרוחניים הנצחיים. שיעבוד, נפעלות ממשוהו, שייך רק בחומר, לא ברוח. ת"ח צריכים להציג את טוהר האמת, ואת זה אי אפשר לעשות מתוך כפיפות לעולם הזה, למציאות החומרית. תלמיד חכם צריך להיות בן חורין כדי שהערכים שלו יישארו אלוקיים ולא יושפעו מהמציאות. אברהם לוקח ת"ח, שמטרטם לומר את האמת האלוקית, ומשתמש בהם לפתור בעיות בעולם החומר.

עמ"י אמור להורות את האמת האלוקית לעולם, לכן הם חייבים להיות עצמאיים. המציאות אמורה להיות כפופה להם, לא להפך. הם מציגים את האמת שאינה משתנה. גיוס ת"ח לאנגריא מטיל ספק במהות עמ"י, שהרי הם צריכים להיות נבדלים מעל האומות, לא כפופים אלא לאמת. לכן יש שיעבוד, להראות מה קורה כשהתורה משועבדת - עמ"י מאבד את הייעוד שלו. השעבוד מראה איזה נזק אדיר נוצר כשלא שומרים על חירותם של ת"ח.

ב. **שאל במה אדע** - אדם משועבד תלוי בכל מיני גורמים, נשען על המציאות. לעומתו, המאמין לא תלוי במציאות אלא בדבר ה', הוא בן חורין! מהות האמונה היא חוסר שיעבוד למציאות, גאולה ממנו. חטא באמונה גורר שיעבוד, כי יש עוד גורמים בשיקולים חוץ מההבטחה האלוקית. זו תלות במשוהו זולת דבר ה'.

אברהם הטיל ספק בהבטחת ה', יש פה חולשה באמונה, מרכיבים נוספים לדבר ה' והבטחתו. לכן מצרים משעבדת את עמ"י, כדי שיקנו את מדרגת האמונה.

ג. **לא הכניס גרים תחת כנפי השכינה** - אברהם אפשר לגויים לקדם חיים חסרי אמונה, לאנושות להמשיך לחיות בלי אמונה. כשעמ"י לא משפיע על האנושות, עמ"י משלם על זה. כיוון שאברהם לא החדיר אמונה באנושות, הכוחות המתנגדים לישראל מתחזקים גוברים על בניו.

ההסבר השני, שחסרון האמונה גורר השעבוד, גם הוא לא מספיק. הרי אין בו הסבר למה צריך שהמצרים ימררו את חיי עמ"י, למה שייסרו אותם.

המהר"ל מסביר שצריך להבין מיהו אברהם לעומק יותר, כי הסברם של חז"ל חייב להיות מהותי - החיסרון באברהם הוא זה שגרם את הנזק לענפים המסתעפים ממנו, הלכך יש להבין לעומק את החיסרון שבמידת אברהם.

אברהם הוא חסר כי הוא יחיד, אין עוד מהאומה הישראלית לפניו. הוא חסר - אין בו המעלות המיוחדות של יצחק ויעקב. הוא החסד, מעלתו שהוא ראשון, הראש, אבל אין לו את תכלית השלמות, את מעלות שאר האבות.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.